

Sorsalintujen tunnistaminen

SYYSPUVUSSA

Hämärässä metsästäminen vaatii erittäin kokeneen metsästäjän, jotta pystyisi tunnistamaan lajit pelkästään silhuetin perusteella. Mikä laji on kuvassa?

HeinäSORSA eli sinisorsa on kookkain puolisu-keltajasorsamme ja sen vuoksi myös haluttu saalis. Sillä on sininen valkoreunuksinen siipipeili ja se on muodoltaan perussorsa. Silhuetikuvassa 1. on myös heinäSORSA.

Rauhoitettu harmaasorsa muistuttaa melkoisesti heinäSORSAA. Sillä on jyrkkäräjäisesti oranssi-musta nokka ja valkoinen laikku siiven takareunassa kynärsulissa.

Tässä artikkelissa kertaamme lyhyesti sorsalintujen syyspuvussa tunnistamisen perusteita. Erityisesti puolisu-keltajasorsat ovat alkusyksyllä vaikeita tunnistaa, koska ne ovat kaikki naaraan kaltaisessa peruspuvussa. Niiden lisäksi käymme tässä osassa läpi punasotkan, tukkasotkan ja rauhoitetun lapasotkan sekä telkän ja rauhoitetun uivelon tunnistamisen.

Puolisukeltajasorsat ja sukeltajasorsat eroavat toisistaan muun muassa ruokailukäyttäytymisen perusteella: puolisu-keltajat pyl-listelevät puoliksi pinnan alle, siten että pyrstö sojottaa välillä pystyssä. Sen sijaan kokosukeltajat nimensä mukaisesti sukeltavat kokonaan pinnan alle ja usein nousevat ylös aivan eri pai-

HeinäSORSALLA on valkoiset siiven alapinnat ja tasaisen kirjava vatsa.

kasta kuin mihin ovat kadonneet. Toinen erottava piirre on puolisuikeltajien tapa ponnahtaa vedestä suoraan ylös lentoon, kun taas suikeltajorsat juoksevat pienen matkaa veden pinnalla ennen lentoonlähtöään.

Puolisukeltajorsat

Puolisukeltajorsat viihtyvät erityisesti rehevillä lintuvesillä ja ne ovat metsästyksen aloituksen aikaan vielä kaikki puvultaan ruskeanmustan kirjavia ja muistuttavat siten suuresti toisiaan. Jopa vanhat koiraat ovat vielä alkusyksyllä naaraan kaltaisessa peruspuvussa. Vaikka kaikilla puolisuikeltajorsilla on lajityypilliset siipipeilit, niin se on mielestäni sellainen tuntomerkki, jonka näkee hyvin vasta, kun lintu on kädessä. Useimmiten metsästäjä näkee sorsan lennossa altapäin ja silloin mielestäni käytännöllisintä on jakaa nämä puolisuikeltajorsat (Anas) seuraaviin ryhmiin:

- Valkoiset siiven alapinnat ovat sinisorsalla, lapasorsalla ja rauhoitetulla harmaasorsalla
- Tummat tai kirjavat siiven alapinnat ovat haapanalla, jouhisorsalla, tavilla ja heinätavilla

Näistä kaksi jälkimmäistä eli tavi ja heinätavi erottuvat muista sorsista jo pienen kokonsa ansiosta. Etupainoisella lapasorsalla on lajityypillisesti valtavan suuri nokka ja valkovatsaisella haapanalla taas pyöreän pallomainen pää. Hoikkarakenteisella jouhisorsalla taas on erittäin pitkä kaula. Pienellä harjoituksella kaikki sorsalajit pystytään tunnistamaan jo muotonsa perusteella!

Eniten pienikokoista sinisorsaa muodoltaan muistuttavana vaikeimmin tunnistettava puolisuikeltaja on rauhoitettu harmaasorsa, jolla on valitettavan vähän silmiinpistäviä tuntomerkkejä. Kuitenkin harmaasorsan tuntomerkkiyhdistelmä, valkoiset siiven alapinnat ja jyrkkärajaisesti valkoinen vatsa, ovat lajityypilliset. Lisäksi harmaasorsalla on vaihtelevan kokoinen valkoinen laikku siiven takareunassa kyynärsulisissa, joka näkyy sekä siiven ala- että yläpuolella. Harmaasorsa on etenkin Etelä-Suomessa melko yleinen rehevien lintuvesien laji.

Sukeltajorsat

Sekä sisävesillä että merenlahdilla koko maassa tavataan telkkää ja rauhoitettua uiveloa. Ne ovat kooltaan samaa kokoluokkaa. Uivelo on kuitenkin muodoltaan pitkänomaisempi ja telkkää selvästi pienipäisempi. Lisäksi uivelolla on valkoiset kainalot ja tumma siiven takareuna, kun taas telkällä on tummat kainalot ja aina valkoinen siiven takareuna. Uivelolla on lisäksi lajityypillinen valkoinen ”leukalappu” nokan tyvellä. Telkän siivistä lähtee lennossa kovempi vihellys kuin uivelolla.

Sotkalajeista punasotka on Etelä-Suomessa yleinen ja tukkasotka on koko maassa runsaslukuinen. Tukkasotkaa suuresti muistuttava lapasotka on sen sijaan rauhoitettu. Lapasotkaa tavataan maassamme harvinaisena pesijänä rannikolla ja Pohjois-Suomen järvillä, mutta myöhemmin syksyllä se on melko tavallinen läpimuuttaja koko maassa sekä sisävesillä että rannikoilla. Punasotka on helppo erottaa kahdesta muusta sotkasta harmaan siipijuovansa perusteella, mutta tukka- ja lapasotka muistuttavat suuresti toisiaan, sillä niillä on kummallakin leveät valkoiset siipijuovat läpi koko siiven. Lapasotka on kuitenkin hieman tukkasotkaa

Harmaasorsalla on valkoiset siiven alapinnat ja melko selvärajainen vaalea vatsa.

Haapanalla on tummat siiven alapinnat ja jyrkkärajaisesti valkoinen vatsa.

Jouhisorsalla on tummat siiven alapinnat ja melko tasainen kirjava vatsa.

Lapasorsalla on tunnusomaisen suurikokoinen nokka, joka tekee koko linnusta etupainoisena.

isompi ja sillä on usein nokan tyvellä ja poskel-
la selvät vaaleat laikut.

Vaikka metsästystilanteet ovat monasti no-
peita, niin vesilinnut ovat pienellä harjoittelulla
mahdollista oppia tunnistamaan lajilleen. Niil-
lä kaikilla on nimittäin oma tunnusomainen
muotonsa sekä pieniä värituntomerkkejä, joi-
den avulla ne pystytään erottamaan toisistaan.
Tunnistamisen oppiminen ei saisi olla metsäs-
täjälle "pakkopullaa", vaan sen soisi tulevan ai-
dosta kiinnostuksesta lintuja kohtaan. Evoluutio
on kuitenkin pitkän ajan kuluessa luonut lin-
nuista monimuotoisia ja erittäin kauniita luon-
tokappaleita!

Teksti ja kuvat: [Jari Peltomäki](#)

*Telkkä on pienikokoinen ja suuripäinen
kokosukeltaja. Huomaa valkoinen kaula-
rengas ja korkea nokka.*

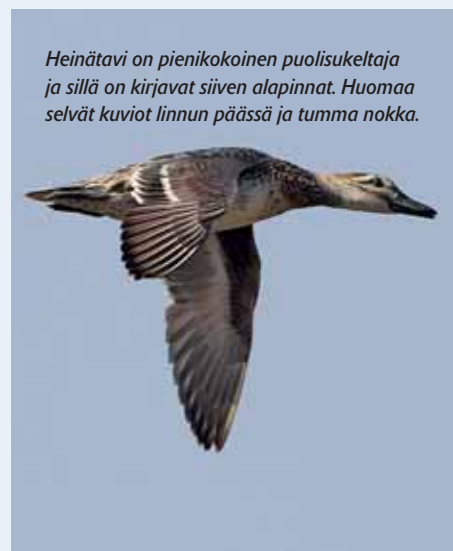
*Telkällä on tummat kainalot ja valkoinen
laikku siiven takareunassa kyynärsulissa.*

*Tavi on pienikokoinen puoliskuseltajamme ja sil-
lä on kirjavat siiven alapinnat. Pään kuviointi
on heikompaa kuin heinätavilla ja nokassa on
keltainen tyviosa.*

*Heinätavi on pienikokoinen puoliskuseltaja
ja sillä on kirjavat siiven alapinnat. Huomaa
selvät kuviot linnun päässä ja tumma nokka.*

Rauhoitetulla uivelolla on valkoiset kainalot ja siiven taka-reunan tummat kyynärsulat.

Uivelolla erottuu valkoinen laikku pään alaosassa. Huomaa valkoiset kainalot.

Rauhoitetun lapasotkan valkoinen siipijuova ulottuu siipisulkiin asti samoin kuin tukkasotkalla.

Tukkasotka (vas. ylimmäinen) ja kaksi telkkää. Huomaa tukkasotkan siipisulkiin asti ulottuva valkoinen siipijuova ja telkkien isokokoiset pallopäät.

Lapasotkalla on suurempi ja pyöreämpi pää sekä vaihtelevan kokoinen vaalea laikku nokan tyvellä. Huomaa lisäksi jyrkvä nokka.

Tukkasotkalla on hieman tukan aihetta pienen pyöreähkön pään takaosassa ja melko hento nokka.

Punasotka on suurikokoinen sotkalaji, jolla on tumma tai punainen silmä. Höyhenpuku on hieman punertavan ruskea ja siinä on harmaata kuviointia.

Punasotkan tunnistaa lennossa harmaasta siipijuovasta.

Sähköinen materiaali sorsien tunnistukseen elokuussa osoitteessa www.riista.fi.